

नवीन आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम सुरु करण्यास  
परवानगी देणेबाबत.

### महाराष्ट्र शासन

वैद्यकीय शिक्षण व औषधीद्रव्ये विभाग,  
शासन निर्णय क्रमांक-एमईडी १०२४/प्र.क्र. २९७(ई-१३८५१७८)/२४/शिक्षण-२  
गो.ते.रुग्णालयाची नवीन इमारत, ९ वा मजला, गो.ते. रुग्णालय संकुल,  
नवीन मंत्रालय, लोकमान्य टिळक मार्ग, मुंबई ४०० ००१  
दिनांक:- २७/१०/२०२५

**संदर्भ:-** १. शासनाचे “ना हरकत प्रमाणपत्र” समक्रमांक दिनांक ०५/०८/२०२४.

२. भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, आयुष मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचे पत्र  
क्र.आरईएफ.क्र.-३-३/एमएआरबी/२०२५-एवाय. (८८), दिनांक १०/१०/२०२५.

**प्रस्तावना :-** भाऊसाहेब मुळक चॅरिटेबल ट्रस्ट संचलित भाऊसाहेब मुळक आयुर्वेद कॉलेज आणि रिसर्च हॉस्पिटल, नागपूर या संस्थेस आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमासाठी Dravyaguna Vigyana , Roga Nidana avum Vikriti Vigyana , Kayachikitsa , Panchakarma तसेच Prasuti and Stri Roga हे विषय शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५ पासून प्रत्येकी ०६ विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह सुरु करण्यास संदर्भ क्र.१ च्या पत्रान्वये ना हरकत प्रमाणपत्र देण्यात आले होते. सदर संस्थेस संदर्भ क्र.२ अन्वये भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, नवी दिल्ली यांनी शैक्षणिक वर्ष २०२५-२६ याकरिता उपरोक्त नमूद ५ विषयांत नवीन आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम सुरु करण्यास मान्यता दिली आहे. भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, नवी दिल्ली यांनी दिलेल्या मान्यतेनुसार संस्थेस उक्त नवीन आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम प्रत्येकी ०६ विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह सुरु करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

**शासन निर्णय:-** भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, नवी दिल्ली यांनी दिलेली मान्यता विचारात घेऊन भाऊसाहेब मुळक चॅरिटेबल ट्रस्ट संचलित भाऊसाहेब मुळक आयुर्वेद कॉलेज आणि रिसर्च हॉस्पिटल, नागपूर या महाविद्यालयास शैक्षणिक वर्ष २०२५-२६ करिता पुढील नमूद केलेल्या विषयांत आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम त्यापुढे नमूद विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेसह सुरु करण्यास शासनाची मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे:-

अ.क्र.	अभ्यासक्रम	विद्यार्थी प्रवेश क्षमता
१.	Dravyaguna Vigyana	०६
२.	Roga Nidana avum Vikriti Vigyana	०६
३.	Kayachikitsa	०६
४.	Panchakarma	०६
५.	Prasuti and Stri Roga	०६

२. सदर मान्यता ही पुढील अटी व शर्तीस अधीन राहील:-

- उपरोक्त नमूद नवीन आयुर्वेद पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम सुरु करण्यास विद्यार्थी क्षमता केंद्र शासनाने निर्धारित केल्यानुसार राहिल.
- राज्य शासन/केंद्रशासन/मा.सर्वोच्च न्यायालय/ मा.उच्च न्यायालय यांनी वेळोवेळी दिलेल्या आदेशांनुसार सदर अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशाकरिता निश्चित करण्यात आलेली कार्यपद्धती अवलंबण्यात यावी.

३. शासकीय नियम/कायदा तथा मा.सर्वोच्च व मा.उच्च न्यायालय यांनी वेळोवेळी दिलेल्या निर्णयानुसार शैक्षणिक शुल्क आकारणीसाठी कार्यपद्धती अनुसरणे वेळोवेळी भाग असेल, त्याप्रमाणे शैक्षणिक शुल्क निश्चित करण्यात यावे.
  ४. केंद्र शासन, आयुष मंत्रालय, नवी दिल्ली, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक व राज्य शासन यांनी आयुष अभ्यासक्रमाबाबत वेळोवेळी विहीत केलेल्या नियमांचे व मानकांचे पालन करणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.
  ५. महाराष्ट्र एज्युकेशनल इन्स्टिट्युशन्स (प्रोव्हिबिशन ऑफ कॅपिटेशन फी) अॅक्ट, १९८७ (महाराष्ट्र अॅक्ट १९८८ चा (६) मधील तरतुदींचे संस्थेने काटेकोरपणे पालन करणे आवश्यक आहे.
  ६. सदरहू संस्थेस आवर्ती/अनावर्ती स्वरूपाच्या खर्चासाठी शासनाकडे अनुदानाची मागणी करता येणार नाही.
  ७. शासकीय किंवा तत्सम महाविद्यालयातील कोणत्याही अध्यापकास तो सेवानिवृत्त होईपर्यंत संस्थेमध्ये नोकरी देता येणार नाही किंवा त्याच्या सेवा संस्थेस वापरता येणार नाहीत.
  ८. संस्थेने कोणत्याही परिस्थितीत शासनाने मान्य केलेल्या विद्यार्थी प्रवेश क्षमतेपेक्षा जास्त विद्यार्थी प्रवेशित करू नये.
  ९. संस्थेने गुणवत्तेवर आधारित प्रवेश केलेल्या विद्यार्थ्यांचे प्रवेश हे प्रवेश नियामक प्राधिकरण, मुंबई यांच्याकडून आणि या अभ्यासक्रमासाठी आकारण्यात येणाऱ्या शुल्काची निश्चिती शुल्क नियामक प्राधिकरणाकडून मंजूर करून घेणे आवश्यक राहिल.
  १०. महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक यांनी संस्थेस विद्यार्थी प्रवेश करण्यास परवानगी देण्यापूर्वी संस्था विहीत मानकांची पूर्तता करीत आहे याची खात्री करावी.
  ११. महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक यांचे नवीन पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्याकरीता संलग्निकरण प्राप्त झाल्याशिवाय विद्यार्थी प्रवेशित करण्यात येऊ नये.
  १२. भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, आयुष मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या संदर्भ क्र.२ येथे नमूद पत्रातील अटींची पूर्तता करणे संस्थेस बंधनकारक राहिल.
३. सदर आदेश हे भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, आयुष मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या संदर्भाधीन दिनांक १०/१०/२०२५ च्या पत्रान्वये दिलेली मान्यता विचारात घेऊन, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ अधिनियम, १९९८ मधील कलम ६४ नुसार शासनास प्रदत्त असलेल्या अधिकारांचा वापर करून निर्गमित करण्यात येत आहेत.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१०२७१५०१४२७२९३ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(प्रियंका कागिनकर)  
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राज्यपाल सचिवालय, राज भवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई
३. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई
४. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई

५. मा.मंत्री (वैद्यकीय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई
७. मा.विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे सचिव, विधान भवन, मुंबई
८. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
९. सचिव, भारत सरकार, आयुर्वेद, योग व प्राकृतिक चिकित्सा, यूनानी, सिद्ध एवं होमिओपॅथिक (आयुष) मंत्रालय, आयुष भवन, बी ब्लॉक, जी.पी.ओ.कॉम्प्लेक्स, आई.एन.ए, नवी दिल्ली.
१०. अध्यक्ष, भारतीय चिकित्सा पद्धति राष्ट्रीय आयोग, ६१-६५, इन्स्टिट्यूशनल एरिया, जनकपुरी, डी ब्लॉक, नवी दिल्ली.
११. सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांचे स्वीय सहाय्यक
१२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
१३. आयुक्त, वैद्यकीय शिक्षण, मुंबई
१४. आयुक्त, राज्य सामाईक प्रवेश परीक्षा कक्ष, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
१५. संचालक, आयुष संचालनालय, मुंबई
१६. कुलसचिव, महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक
१७. सचिव, प्रवेश नियामक प्राधिकरण, मुंबई
१८. सचिव, शुल्क नियामक प्राधिकरण, मुंबई
१९. प्राचार्य, भाऊसाहेब मुळक चॅरिटेबल ट्रस्ट संचलित भाऊसाहेब मुळक आयुर्वेद कॉलेज आणि रिसर्च हॉस्पिटल, नागपूर
२०. निवडनस्ती (शिक्षण-२)